

Prefață

O încercare de abordare a universului cultural și teologic, pe care ni-l propune Ioan Iosif de Camillis prin *Catehismul* tipărit, în 1726, la Trnava, după care s-a pregătit o ediție modernă, ne trimite, în mod necesar, la cadrul economic, politic, social, bisericesc și cultural din Europa la sfârșitul secolului al XVII-lea și în primele decenii ale secolului următor. Aflată la „hotarul” a două epoci, după cum afirma, justificat, regretatul Profesor Pompiliu Teodor, într-o lucrare admirabilă consacrată Luminilor românești - și lui Samuil Micu -, Europa centrală era, în acea perioadă, spațiul unor profunde mutații, ca urmare a victoriei coaliției creștine și a înfrângerii turcilor la asediul Vienei (septembrie 1683).

Unul din aspectele interesante și noi în politica Imperiului habsburgic rămâne, indiscutabil, planul de unificare a ortodocșilor cu Biserica romană, care a înregistrat o evoluție aparte în spațiul geopolitic al Principatului transilvănean. De fapt, „Antanta”, spre care s-au îndreptat Curtea de la Viena și Sfântul Scaun, s-a finalizat, în timp, cu urmări nebănuite pentru procesul de modernizare al societății transilvănene în ceea ce privește devenirea națiunii române moderne. Carte care trebuie atașată fundamentului ideologic al religiei greco-catolice, *Catehismul de la Trnava* este interpretat și din perspectiva unor eforturi politice și religioase convergente, pornite din sfera aulice, respectiv de la cardinalul Leopold Kollonich, pe care le-au onorat episcopul unit de Sebaste de Muncaci, Ioan Iosif de Camillis și traducătorul în limba română al textului. Redactat inițial în limba latină, tradus și tipărit la 1698, în limba ruteană și, în cele din urmă, în românește, *Catehismul* care avea destinație multinațională (era oferit rușilor, rutenilor, sârbilor și românilor), rămâne, înainte de toate, o **carte europeană**. De fapt, redacția și conținutul, care au drept fundament necesarul dialog între preoți, copii și credincioși, pledează pentru mesajul creștinesc și educațional al lucrării, care ocupă un loc

aparte în literatura continentală de la cumpăna a două veacuri. Din acest punct de vedere rămân credibile, după opinia noastră, reevaluările istoriografice bazate pe o variată paletă bibliografică și efortul constant de a surprinde dimensiunea teologică a cărții, care poartă amprenta lui Ioan Iosif de Camillis, odinioară vicar apostolic la porțile Transilvaniei (ca să preluăm o mai recentă afirmație a istoricului Ovidiu Ghitta).

Catehismul românesc de la Trnava, editat și valorificat în cadrul programului de cercetare *Preiluminism și iluminism politic în Transilvania (sec. XVII-XIX)*, parte integrantă a Proiectului A, Contract Nr. 33. 473 - Cod CNCISIS 540/2002, justifică o abordare interdisciplinară, dacă ținem seama de conotațiile istoriografice, culturale și teologice ale demersului. O astfel de cercetare, onorată de specialiști din două generații care se raportează la lumi universitare diferite și la orizonturi complementare, ne propune o abordare științifică modernă și suficient de complexă, dacă avem în vedere transcrierea și îngrijirea ediției, studiul introductiv și cel teologic, ambele cu note de specialitate fără să lipsească glosarul și un util indice de nume, bibliografia selectivă etc. Apărut în, de acum prestigioasa *Bibliotheca Universitatis Apulensis, VII, Catehismul românesc de la Trnava, 1126*, se recomandă, și în această haină grafică modernă, ca o carte reprezentativă pentru frământările și întrebările, cu care se confruntau diferite categorii sociale ale lumii românești, la granița a două veacuri. Departe de a fi doar un „abecedar al credinței” pentru românii greco-catolici, *Catehismul* lui Ioan Iosif de Camillis pledează pentru un dialog justificativ în căutarea identității culturale și naționale.

Iacob MÂRZA